

GUIA DOCENT DE CENTRES ISEACV
GUÍA DOCENTE DE CENTROS ISEACV
Curs /Curso
2021-2022

1 Dades d'identificació de l'assignatura <i>Datos de identificación de la asignatura</i>					
Nom de l'assignatura <i>Nombre de la asignatura</i>	Història de la Ceràmica				
Crèdits ECTS <i>Créditos ECTS</i>	4	Curs <i>Curso</i>	3er	Semestre <i>Semestre</i>	2on
Tipus de formació <i>Tipo de formación</i> bàsica, específica, optativa <i>básica, específica, optativa</i>	Troncal	Idioma/es en que s'imparteix l'assignatura <i>Idioma/s en que se imparte la asignatura</i>		Castellà-valencià	
Matèria <i>Materia</i>	Historia de la ceràmica				
Títol Superior <i>Título Superior</i>	Arts Plàstiques				
Especialitat <i>Especialidad</i>	Ceràmica				
Centre <i>Centro</i>	ESCAL- Escola Superior de Ceràmica de L'Alcora				
Departament <i>Departamento</i>	Fonaments Artístics				
Professorat <i>Profesorado</i>	M ^a Antonia Navarro Quílez				
e-mail <i>e-mail</i>	antonia.navarro@escal.es				

1.1 Objectius generals i contribució de l'assignatura al perfil professional de la titulació <i>Objetivos generales y contribución de la asignatura al perfil profesional de la titulación</i>					
<p>-Conèixer les característiques i funcions de l'art en manifestacions, al llarg de la història i en el marc de les diferents cultures, així com les causes primordials d'aquestes característiques, funcions i evolució, encaminada sempre l'obra ceràmica amb el context social, econòmic, polític, ideològic, religiós i individual en el que se gesta, i connectant-la amb altres formes d'expressió cultural.</p> <p>-Comprendre els diferents llenguatges formals i visuals, així como les diverses tècniques artístiques utilitzades per la humanitat al llarg de la història amb la finalitat que pugui comprendre millor como aquestes condicionen i actuen en el resultat final de l'obra ceràmica.</p> <p>-Conèixer la teoria i el pensament estètic en el seu discórrer històric i dins dels diferents contextos culturals, socials, econòmics, polítics, ideològics, religiosos, que han condicionat els discursos, la estètica, la funció, las tècnica i els llenguatges formals de la ceràmica.</p> <p>-Identificar las fonts, tendències, artistes i obres més importants i representatives de cadascun dels períodes de la Historia de la Ceràmica i en el marc de diferents cultures.</p> <p>-Emprar el llenguatge específic i la terminologia adequada que son propis de les diferents manifestacions ceràmiques.</p> <p>-Conèixer les distintes perspectives i les distintes metodologies que permeten la comprensió de l'obra ceràmica.</p> <p>-Comprendre els diversos procediments de creació artística i las tècniques de conservació, tutela i divulgació del patrimoni històric-artístic i cultural.</p> <p>-Relacionar la realitat nacional i internacional en matèria d'indústria i política cultural; del mercat de l'art ceràmic i de les institucions i organismes culturals.</p> <p>-Adquirir coneixements específics que el capaciten per a l'exercici de treballs propis de los</p>					

perfiles professionals de la titulació.

1.2 Coneixements previs
Conocimientos previos

Requisits previs, mínims o necessaris per a cursar l'assignatura. Coneixements recomanats i/o relació amb altres assignatures de la mateixa titulació
Requisitos previos, mínimos o necesarios para cursar la asignatura. Conocimientos recomendados y/o relación con otras asignaturas de la misma titulación

L'alumne té interès per les qüestions relacionades amb l'art i sensibilitat cap als estudis artístics. Pretén adquirir competències relacionades amb la seua comprensió, interpretació i anàlisi.

Tot i que no se requereixen coneixements previs específics, els bàsics previs a l'accés al Títol són els corresponents a un nivell de 2º de Batxiller o superior, estant millor adaptades a la realització dels estudis de Grau les persones que hagen escollit, de entre los batxillerats, el de Humanitats o el de Ciències Socials con la optativa de Hª de l'Art i que, per tant, tinguin uns coneixements bàsics d'història, cultura i art.

Es recomanable, per una altra banda, haver superat les assignatures d'Història de l'Art 1 i 2 dins del antic plan d'estudis de la ESCAL, impartides a 1 i 2 curs.

2 Competències de l'assignatura
Competencias de la asignatura

Les competències venen establides en els plans d'estudis publicats en la corresponent orde de 2 de novembre de 2011. Es convenient detallar el grau de contribució de l'assignatura a l'adquisició i desenvolupament de cada competència (molt, prou, un poc, poc)
Las competencias vienen establecidas en los planes de estudios publicados en la correspondiente orden de 2 de noviembre de 2011. Es conveniente detallar el grado de contribución de la asignatura a la adquisición y desarrollo de cada competencia (mucho, bastante, algo, poco)

CG 2 Analitzar, interpretar, adaptar i produir informació que afecte la realització dels projectes quant als distints processos d'investigació i desenrotllament de productes i servicis, als requisits i condicionants materials i productius i, si és el cas, a les instruccions de manteniment, ús o consum. Molt.

CG 9 Valorar la significació artística, cultural i social del disseny i la seua capacitat d'intervindre com a factor d'identitat, innovació i desenrotllament de la qualitat. Poc.

CG 12 Conèixer i valorar el patrimoni cultural propi per a poder intervindre convenientment en la seua millora i enriquiment. Bastant.

CT 1 Organitzar i planificar el treball de manera eficient i motivadora. Bastant.

CT 2 Arreplegar informació significativa, analitzar-la, sintetitzar-la i gestionar-la adequadament. Molt.

CT 15 Treballar de manera autònoma i valorar la importància de la iniciativa i l'esperit emprenedor en l'exercici professional. Poc.

CT 16 Usar els mitjans i recursos al seu abast amb responsabilitat cap al patrimoni cultural i mediambiental. Molt.

CT 17 Contribuir amb la seua activitat professional a la sensibilització social de la importància del patrimoni cultural, la seua incidència en els diferents àmbits i la seua capacitat de generar valors significatius. Bastant.

CE 11 Comprendre les produccions ceràmiques com el resultat de la integració d'elements formals, funcionals i comunicatius que responen a criteris de demanda social, cultural i de mercat. Molt.

CE 15 Estimular l'interès per la protecció, promoció i creixement del llegat patrimonial ceràmic. Molt.

3 Resultats d'aprenentatge
Resultados de aprendizaje

RESULTATS D'APRENENTATGE <i>RESULTADOS DE APRENDIZAJE</i>	COMPETÈNCIES RELACIONADES <i>COMPETENCIAS RELACIONADAS</i>
--	---

<p>Tema 3. Els inicis de la ceràmica como a art a partir de les vanguardies històriques: del Modernismo al Expresionisme. Josep Artigas. Durrio Antoni Serra.</p> <p>Bloc temàtic 2. Primeres vanguardies històriques. 1903-1945</p> <p>Tema 4. Concepte de Vanguardia. Funcionalisme i Racionalisme. Tema 5. Art i ceràmica. Fauvisme, Cubisme i Expresionisme. Tema 6. Art i ceràmica. Futurisme, Dadaisme, Constructivisme ruse. Tema 7. Art i ceràmica. La Bauhaus, Surrealisme (la ceràmica de Miró) y Abstracció geomètrica</p> <p>Bloc temàtic 3. Segones vanguardies històriques. 1945-2000</p> <p>Tema 8. Década de 1940-1950. Tendències informalistas y matéricas (Action painting, pintura matérica), La Cerámica: Picasso. Tema 9. Década de 1960. Tendencias neoconcretas i tecnològiques. (mínimal art y el arte op o cinético. La cerámica. Tema 10. Década de 1960. Tendències neorepresentativas o neoicóniques (pop art, hiperrrealismo) . La ceràmica.</p> <p>Bloc temàtic 4. Nuevos comportamientos artísticos i Ceràmica del segle XXI europea</p> <p>Tema 11. Art conceptual, entorns, happenings, art povera, body art. Dècada de 1970 i l'auge del disseny a la dècada de 1980 (grup Memphis). Tècniques ceràmiques del segle XXI. Tema 12. Ceràmica de 1950 fins l'actualidad.</p> <p>Bloc temàtic 5. Art i ceràmica del segle XXI en altres països.</p> <p>Tema 13. Art i ceràmica a l' Inglaterra, EEUU y Australia Tema 14. Art i ceràmica a l' Oriente Tema 15. Art i ceràmica a l' Africa y Sudamèrica</p>	
---	--

5 Activitats formatives

Actividades formativas

5.1 Activitats de treball presencials

Actividades de trabajo presenciales

ACTIVITATS ACTIVIDADES	Metodologia d'ensenyança-aprenentatge <i>Metodología de enseñanza-aprendizaje</i>	Relació amb els Resultats d'Aprenentatge <i>Relación con los Resultados de Aprendizaje</i>	Volum treball (en nº hores o ECTS) <i>Volumen trabajo (en nº horas o ECTS)</i>
Classe presencial <i>Clase presencial</i>	Exposició de continguts per part del professor o en seminaris, anàlisi de competències, explicació i demostració de capacitats, habilitats i coneixements en l'aula. <i>Exposición de contenidos por parte del profesor o en seminarios, análisis de competencias, explicación y demostración de capacidades, habilidades y conocimientos en el aula.</i>	R1-R5	35
La metodologia serà constructivista d'aprenentatge			

	<p>per descobriment, interactiva, participativa, creativa, alternarem la classe magistral amb la classe invertida. Aquesta última serà l'apropiada per als alumnes que assisteixin a la classe presencial i en cas d'un confinament integral de l'escola</p> <p>Comprensió i aplicació dels apunts del temari.</p>		
<p>Classes pràctiques <i>Clases prácticas</i></p>	<p>Sessions de treball en grup supervisades pel professor. Estudi de casos, projectes, tallers, problemes, estudi de camp, aula d'informàtica, laboratori, visites a exposicions/concerts/representacions/ audicions..., cerca de dades, biblioteques, en Internet, etc.Construcció significativa del coneixement a través de la interacció i activitat de l'alumne.</p> <p><i>Sesiones de trabajo grupal en grupos supervisadas por el profesor. Estudio de casos, proyectos, talleres, problemas, estudio de campo, aula de informática, laboratorio, visitas a exposiciones/conciertos/ representaciones/audiciones..., búsqueda de datos, bibliotecas, en Internet, etc. Construcción significativa del conocimiento a través de la interacción y actividad del alumno.</i></p> <p>Assistència a la biblioteca per ampliar continguts</p>	R4 RA 6	12
<p>Exposició treball en grup <i>Exposición trabajo en grupo</i></p>	<p>Aplicació de coneixements interdisciplinaris. <i>Aplicación de conocimientos interdisciplinarios.</i></p> <p>Pràctica del comentari artístic</p>	R4	12
<p>Tutoria <i>Tutoría</i></p>	<p>Atenció personalitzada i en grup reduït. Període d'instrucció i/o orientació realitzat per un tutor/a amb l'objectiu de revisar i discutir els materials i temes presentats en les classes, seminaris, tallers, lectures, realització de treballs, projectes, etc.</p> <p><i>Atención personalizada y en pequeño grupo. Periodo de instrucción y/o orientación realizado por un tutor/a con el objetivo de revisar y discutir los materiales y temas presentados en las clases, seminarios, talleres, lecturas, realización de trabajos, proyectos, etc.</i></p> <p>Resolució de dubtes</p>	R1-R6	5
<p>Avaluació <i>Evaluación</i></p>	<p>Conjunt de proves (audicions, orals i/o escrites) empleades en l'avaluació inicial, formativa o additiva de l'alumne.</p> <p><i>Conjunto de pruebas (audiciones, orales y/o escritas) empleadas en la evaluación inicial, formativa o aditiva del alumno.</i></p> <p>Treballar a classe</p>	R1-R5	6
SUBTOTAL			70

5.2 Activitats de treball autònom <i>Actividades de trabajo Autónomo</i>			
ACTIVITATS <i>ACTIVIDADES</i>	Metodologia d'ensenyança-aprenentatge <i>Metodología de enseñanza-aprendizaje</i>	Relació amb els Resultats d'Aprenentatge <i>Relación con los Resultados de Aprendizaje</i>	Volum treball (en nº hores o ECTS) <i>Volumen trabajo (en nº horas o ECTS)</i>
<p>Treball autònom <i>Trabajo autónomo</i></p>	<p>Estudi de l'alumne/a: preparació i pràctica individual de lectures, textos, interpretacions, assajos, resolució de problemes, projectes, seminaris, tallers, treballs, memòries,... per a exposar, interpretar o entregar durant les classes teòriques, classes pràctiques i/o tutories de grup reduït.</p> <p><i>Estudio del alumno/a: preparación y práctica individual de lecturas, textos, interpretaciones, ensayos, resolución de problemas, proyectos, seminarios, talleres, trabajos, memorias,... para exponer, interpretar o entregar durante las clases teóricas, clases prácticas y/o tutorías de pequeño grupo.</i></p> <p>Preparar part del tema sobre història de la ceràmica contemporània</p>	R6	20

Estudi pràctic <i>Estudio práctico</i>	<p>Preparació en grup de lectures, textos, interpretacions, assajos, resolució de problemes, projectes, seminaris, tallers, treballs, memòries,... per a exposar, interpretar o entregar durant les classes teòriques, classes pràctiques i/o tutories de grup reduït.</p> <p><i>Preparación en grupo de lecturas, textos, interpretaciones, ensayos, resolución de problemas, proyectos, seminarios, talleres, trabajos, memorias,... para exponer, interpretar o entregar durante las clases teóricas, clases prácticas y/o tutorías de pequeño grupo.</i></p>	R6	8
Activitats complementàries <i>Actividades complementarias</i>	<p>Preparació i assistència a activitats complementàries com tallers, exposicions, concerts, representacions, congressos, conferències,...</p> <p><i>Preparación y asistencia a actividades complementarias como talleres, exposiciones, conciertos, representaciones, congresos, conferencias,</i></p> <p>Visites extraescolars al museu Nacional de Ceràmica y Arts suntuàries González Martí de Valencia...</p>	R1-R5	2
SUBTOTAL			30
TOTAL			100

6 Sistema d'avaluació i qualificació

Sistema de evaluación y calificación

6.1 Instruments d'avaluació

Instrumentos de evaluación

Proves escrites (proves objectives, de desenvolupament, mapes conceptuals,...), exposició oral, treballs dirigits, projectes, tallers, estudis de cas, quaderns d'observació, portafolio,...

Pruebas escritas (pruebas objetivas, de desarrollo, mapas conceptuales,...), exposición oral, trabajos dirigidos, proyectos, talleres, estudios de caso, cuadernos de observación, portafolio,...

INSTRUMENT D'AVALUACIÓ <i>INSTRUMENTO DE EVALUACIÓN</i>	Resultats d'Aprenentatge avaluats <i>Resultados de Aprendizaje evaluados</i>	Percentatge atorgat (%) <i>Porcentaje otorgado (%)</i>
1- Exercicis de classe i assistència al museu i a classe.	Aprendre i millora el comentari d'obra ceràmica.	10%
2- Treball investigació	Investigar un artista ceràmic	40%
3- Examen escrit en convocatòria establerta.	Controlar el temari.	50%

6.2 Criteris d'avaluació i dates d'entrega

Criterios de evaluación y fechas de entrega

S'avaluen els resultats d'aprenentatge en funció de les competències adquirides.

La prova escrita

Hi hauran dues proves escrites o exàmens parcials, ambdues seran tipus test, la primera part, i comentari d'obres la segona part. En el tipus test respostes mal contestades no descomptaran punts, simplement no sumessin nota. L'examen es corregirà mitjançant plantilla. En la part pràctica hi hauran 4 imatges i s'avaluaran tant els coneixements adquirits com la redacció, sintaxi i l'ortografia.

El primer examen serà a finals de març; inclourà els temes 1-7.

En l'avaluació es comprovarà el grau de consecució dels objectius marcats, garantint una avaluació adequada dels coneixements, i serà de caràcter tal que es puguin detectar i corregir les deficiències advertides.

La nota dels exàmens:

La nota dels dos exàmens parcials es sumarà i comptarà el 50% de la nota final de l'assignatura. Aquesta mitjana obtinguda se sumarà a la del treball d'exposició oral (40% de la nota) i a l'assistència a classe (la participació, la col·laboració i assistència a classe i la bona actitud) o a la realització de fitxes de l'assignatura per a les persones que treballen i no puguin assistir a classe (10%). Cal aprovar els dos exàmens o la suma dels dos a de donar un 5 per a fer la mitjana amb el treball d'exposició oral. Si es suspèn un examen, es recuperarà només aquest examen.

-Pautes treball individual:

Realització d'un treball individual d'investigació sobre un artista ceramista contemporani. El treball consistirà a elaborar un power point demostrant domini de la investigació, buscant la informació a partir dels cercadors recomanats i les pàgines web recomanades, citant bé la bibliografia online mitjançant les normes APA, i es presentarà a l'aula o per videoconferència en cas de confinament pel Coronavirus qui tingui bona connexió a internet i qui no, el corregiré jo sense exposar-(40% de la nota).

El PowerPoint estarà estructurat de la següent manera:

- 1ª Portada on s'indicarà el títol del treball, el nom i cognoms de l'alumne i el nom de l'assignatura,
- 2ª L'índex,
- 3ª Introducció (assenyalarà l'objectiu del tema proposat),
- 4ª Cos de deu pàgines amb l'explicació de cadascuna,
- 5ª La conclusió amb una o dues frases que serà un resum dels més importants de la seva exposició i d'allò que li ha agradat més o cridat més l'atenció i la bibliografia perfectament indicada segons les normes APA o ISO. La investigació serà online i amb llibres. Tindrà un total de catorze pàgines.

-Fitxes

L'alumne que no puga vindre a classe per motius laborals, realitzarà fitxes a casa de les imatges més importants ficades dins de l'activitat de reforçament i seran enviades per email. Compten part de la nota del 10% en concepte d'assistència.

-Exposició oral:

Adequada exposició oral seguint les pautes assenyalades pel professor a l'aula, a saber:

- no llegir el text mirant a la pantalla d'esquena als companys,
- mirar cada làmina un moment i explicar als companys el contingut mirant-los als ulls, a tots, no només a dreta o esquerra i, per descomptat, no mirar cap avall ni cap amunt,
- els braços solts movent les mans amb discreció però sense creuar-los,
- no parlar tocant-se el cabell,
- parlar sense mastegar xiclet, no cometre falques ni repetir moltes vegades la mateixa paraula.

Penjaré al classroom un PowerPoint sobre la preparació i presentacions de power points.

El treball es qualificarà de 0 a 10 punts mitjançant una rúbrica amb els indicadors d'avaluació

següents:

NOTA/VALOR ACIÓ	M.H I SOBRESA -LIENT 10-9	NOTABLE 8-7	BÉ 6	SUFICIENT 5	INSUFICIENT 0-4
CONTINGUT	L'alumne demostra un nivell de domini dels conceptes treballats, s'adequa a les pautes donades, fa rellevància de la informació utilitzada, demostra capacitat d'organització i exposició de la informació, coordinació entre els companys, coherència entre els arguments utilitzats i l'opinió exposada. ▪ Respecta els terminis establerts i les normes establides per a la seua realització.	El contingut perfecte	El contingut perfecte	L'alumne falla en aspectes conceptuals encara que s'adequa a les pautes donades, fa rellevància de la informació utilitzada, demostra capacitat d'organització i exposició de la informació, coordinació entre els companys, coherència entre els arguments utilitzats i l'opinió exposada. ▪ Respecta els terminis establerts i les normes establides per a la seua realització.	L'alumne falla en gairebé tots els paràmetres
ASPECTES FORMALS, GRAMÀTICA I ORTOGRAFIA	L'alumne demostra cura i originalitat en la presentació del treball, correcció ortogràfica y sintàctica, tenint especial cura en l'adequació, la coherència i la cohesió en l'argumenta-	L'alumne falla en alguns aspectes formals	L'alumne falla en alguns aspectes formals	L'alumne falla en alguns aspectes formals	L'alumne falla en quasi tots els aspectes formals

	ció.				
EXPOSICIÓ ORAL	Adequada exposició oral seguint les pautes assenyalades pel professor a l'aula:	Exposició oral perfecta	Falla en alguns aspectes de la exposició oral	Falla en alguns aspectes de la exposició oral	L'alumne descuida la exposició oral

Dades d'entrega dels treballs:

Les dates d'entrega dels treballs tindran com a data màxima el dia acordat a l'aula.

* Per tal de poder participar en la convocatòria ordinària cal que l'alumne assisteixca com a mínim al 80% de les classes presencials. Es valorarà el compliment d'aquesta mesura, ja que l'absència a més del 20% de les sessions, suposaria haver-se de presentar directament a la extraordinària. En cas de confinament pel CORONAVIRUS, es comptarà la assistència online.

6.3 Sistemes de recuperació

Sistemas de recuperación

Per a l'alumnat que ha suspès o no ha seguit el desenvolupament normal de les classes – criteris i dates d'entrega)

Para el alumnado que ha suspendido o no ha seguido el desarrollo normal de las clases – criterios y fechas de entrega)

Per tal de poder-se presentar a la recuperació serà necessari haver entregat aquells treballs demanats al llarg del curs.

La recuperació escrita consistirà en una prova escrita similar a la de l'avaluació ordinària: pregunta de característiques generals d'un tema, i un bloc d'imatges a identificar i reconèixer, amb el comentari complet d'una d'elles.

Als processos de recuperació, l'alumnat serà qualificat mitjançant escala numèrica de 1 a 10, considerant-se positives les qualificacions de 5 i superiors, i negatives les inferiors a 5.

7 Bibliografia (Normes APA)

Bibliografía

- Alcolea, S. (1975). *Artes Decorativas en la España Cristiana (Siglos XI-XIX)*. Ars Hispaniae, Espasa Calpe.
- Azcarate, J.M. (1987). *Historia del arte*. Anaya.
- Angulo Iñíguez, D.(1984). *Historia del Arte*. Raycar.
- Bonet Correa, A (1987). *Historia de las artes aplicadas e industriales en España*. Cátedra.
- Cooper, Emmanuel. (1981). *Historia de la cerámica*. Ediciones Ceac.
- Casanovas, María Antonia. (1999). "La porcelana en España. Principios del siglo XVIII-mediados del XIX", *Las Artes decorativas en España*. Espasa Calpe.
- Coll Conesa, Jaume. (2018). *Barro, fuego y esmalte. La cerámica de Alcora del siglo XVIII*. Madrid: Dirección General de Promoción Cultural de la Consejería de Cultura, Turismo y Deportes de la Comunidad de Madrid.
- De la Calle, Román. (2008). *Enric Mestre*. Generalitat Valenciana.
- Escrivà de Romaní, Manuel. (1919). *Historia de la cerámica de la Alcora*. Imprenta Fortanet.
- Fleming, J. y H, H. (1987.) *Diccionario de las Artes Decorativas*. Alianza.
- Estall i Poles, V.,Ribera, Giner,Marc. (2004). *Innovación y desarrollo del azulejo en las tres últimas décadas*. Colección de los premios Alfa de Oro (1977-2004).
- García Blanco, Ángela.(2001). *Un paseo por la historia*. Ambit.
- Gombrich, E. (1981). *Historia del Arte*. Alianza.
- Guash, Ana Ma. (2005). *El arte último del siglo XX. Del posminimalismo a lo multicultural*. Aliaza Forma.
- Guía de la Sección de Cerámica del Museo de Bellas Artes de Castellón. (2020). Diputación de Castellón.
- Gruber, A. (Dir.)(2000) "Las Artes Decorativas en Europa Primera Parte. Del Renacimiento al

- Barroco". Summa Artis. Vol. XLVI-I. Espasa Calpe.
- Martín González, J. J. (1995). *Historia del Arte*. Gredos.
 - Medina Gil, Pablo. (2018). *Los iberos en Montmirà*. Diputació de Castelló.
 - Nieto Nieto, Justo. (2003). Paco Sainz. UPV.
 - Marti Oliver, B. (1995). *Museo de Prehistoria "Domingo Fletcher Valls"*.
 - Panofsky, E. (1984). *Estudios sobre iconología*. Alianza.
 - Sánchez Pacheco, Trinidad. (1995) *Cerámica española*. Balmis.
 - Ruhrg, Karl. (2005). *Arte del siglo XX*. Taschen.
 - Roig, Trini. (2006). *Un somriure*, Ajuntament d'Almassera.
 - Soler Ferrer, María Paz. (1988). *Historia de la cerámica Valenciana*. Tomos I y II. Vicent García.
 - Scott, Marilyn. (2007). *Cerámica. Guía para artistas y principiantes avanzados*. Taschen.
 - VVAA. (1999). "Artes Decorativas I", Summa Artis. Espasa Calpe.
 - Wölffin, Heinrich. (1979). *Conceptos fundamentales en la historia del Arte*. Espasa Calpe.

Webgrafía

- <https://www.museodelprado.es/>
- <https://www.mecd.gob.es/mnceramica/>
- <http://www.man.es/>
- <https://www.artehistoria.com/>
- <http://arthistoryresources.net/ARTHLinks4.html>
- <https://www.britishmuseum.org/>
- <https://www.paris.es/museolouvre>
- <http://www.culturaydeporte.gob.es/mnceramica/actividades/exposiciones-temporales/historico/2019/escultura-alcora.html> Catálogo de la exposición "La seducción de la elegancia. Esculturas de Alcora del Museo Nacional de Cerámica (1742-1995)"
- <http://tendenciashabitat.com/>
- <https://www.itc.uji.es/>
- <http://www.museualcora.es/>
- <http://www.museualcora.es/>
- <https://www.museoazulejo.org/es/serie.php?id=46>
- <https://www.museoazulejo.org/es/serie.php?id=46>
- <https://www.cerco.es/>
- <https://www.aic-iac.org/es/members/>

Buscadores online:

- [Google Académico \(Google Scholar\)](#), es un buscador de Google especializado en literatura científico-académica.
- [Dialnet](#) es la mayor hemeroteca de artículos científicos hispanos en Internet.
- [REDINED](#) es una red de información educativa que recoge investigaciones, innovaciones y recursos producidos en España.
- [CSIC](#) cubre la producción de las revistas españolas de nivel científico, no incluye revistas editadas fuera de España.
- <https://sites.google.com/uji.es/inv-eascm/referencias>
-

Guía temática sobre citas bibliográficas UC3M: APA:

https://uc3m.libguides.com/guias_tematicas/citas_bibliograficas/estilo-apa